

Az egyik legsikeresebb és legnépszerűbb elnök apja szegény, alkoholista cipőkereskedő volt, akit néha a fiának kellett ágyba segítenie, amikor a pohár fenekére nézett. De az optimista, mindig derűs és tevékeny Reagannek mégis boldog gyermek- és ifjúkora volt. Csak középiskolát végzett, és sportriporter lett egy rádióállomásnál. 1937-ben rávették, hogy vállalja el a szpíker szerepét egy filmben, s ezzel elindult színészi karrierje. Általában a főszereplők rokonszenves barátait alakította, és Errol Flynn után ő kapta a legtöbb levelet rajongóitól.

A filmszínészi pályából kiöregedve show-műsorokban lépett fel, majd a General Electric nagyvállalat műsorainak házigazdája lett. 1964-ben te-

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK 40. ELNÖKE

RONALD REAGAN

1981. JANUÁR 20.–1989. JANUÁR 20.

AZ 1980–AS ÉVEK ELEJÉN AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN BÖLCS EGYETEMI TANÁROK, TUDÓS KÖZGAZDÁSZOK ÉS KÜLÜGYI SZAKÉRTŐK EGÉSZ HADSEREGE HANGOZTATTA, HOGY A SZOVJET-UNIÓNNAK MÉG RENDKÍVÜLI ERŐFORRÁSOK ÁLLNAK A RENDELKEZÉSÉRE. SZINTE VALAMENYNYIEN TAGADTÁK, HOGY A KOMMUNISTA RENDSZER VÁLSÁGBA KERÜLT. ÉS AKKOR JÖTT EGY EGYKORI SZÍNÉSZ, EGY MEGVETETT POJÁCA, A MŰVELETLENNEK TARTOTT RONALD REAGAN, AKI A NOTRE DAME EGYETEM DIÁKJAI ELŐTT MÁR 1981–BEN KIJELENTETTE: „A NYUGAT NEM FELTARTÓZTATNI FOGJA A KOMMUNIZMUST. MEG FOGJA HALADNI AZT. A KOMMUNIZMUS, AMELYNEK UTOLSÓ FEJEZETEIT MOST ÍRJÁK, NEM LESZ MÁS, MINT EGY BIZARR EPIZÓD AZ EMBERI TÖRTÉNELEMBEN.” MINDENKI KIGÚNYOLTA ŐT, MÉGIS NEKI LETT IGAZA.

levíziós beszéddel támogatta Barry Goldwater szenátor elnökválasztási kampányát, oly sikerrel, hogy rávették, induljon a kaliforniai kormányzóválasztáson. Jack Warner, a Warner Bros. stúdió elnöke állító-

lag így vélekedett erről: „Rossz a szereposztás! James Stewart legyen a kormányzó és Reagan a legjobb barátja!”

Miután sikeres kormányzónak bizonyult (1967–1975), neve mind az 1968-as, mind

az 1976-os elnökválasztáson felmerült. Végül pártja 1980-ban őt választotta országos elnökjelölő konvencióján. „*Üzenetünk lényege öt egyszerű, közismert szóval összefoglalható! – hirdette. – Nem kellenek a nagy gazdasági teóriák. Nem kellenek az elmélkedések a politikai filozófiáról. Csak öt rövid szó: család, munka, szomszédság, szabadság, béke.*” A túlzott költségekről így vélekedett: „*A kormányzat egy csecsemőhöz hasonlít: nem más, mint egy emésztő-*

A film és a televízió nyilvánosságához szokott elnök elbűvölte az amerikai társadalmat szeretetreméltóságával, céltudatosságával és magabiztos fellépésével. Azt sugallta, hogy az 1970-es évek válságkorszakának vége, az országnak újra határozott vezetője van. Képes volt élvezni az életet a Fehér Házban, ahol más elnökök beleöszültek a gondokba.

Későn kelt, korán lefeküdt, nagyokat aludt délutánonként, és nyolcéves elnöksége alatt összesen csaknem egy egész évet töltött kaliforniai nyaralójában. „*A kormányzat ügyei miatt már számtalan álmatlan délutánom volt!*” – közölte az újságírókkal.

RONALD REAGAN

Születés:

Tampico, Illinois,
1911. február 6.

Párt:

Republikánus Párt

Választási győzelem:

1980, 1984

Házastárs:

Jane Wyman (1914–
2007), Nancy Davis
(1921–2016)

Halál:

Bel Air, Kalifornia,

csatorna, hatalmas étvágygal az egyik végén és teljes felelőtlenséggel a másikon.”

Az emelkedő átlagéletkorú amerikai társadalom ekkorra sokallta meg a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok költséges támogatását, a gazdasági és külpolitikai kudarcok miatt pedig erőskezü vezetést kívánt. Reagan így beszélt a beiktatásán: „Itt az ideje, fel kell ismernünk, túl nagy nemzet vagyunk ahhoz, hogy kis álmokra korlátozzuk magunkat! Egyáltalán nem igaz, amit egyesek el akarnak hitetni velünk, hogy a végzet elkerülhetetlenül hanyatlásra kárhazott bennünket. Nem hiszek az olyan végzetben, amely bekövetkezik, bármit is teszünk! De hiszek abban a végzetben, amely beteljesedik, ha semmit sem teszünk!”

Beiktatása után néhány hónappal, 1981. március 30-án gyilkossági kísérlet következett el ellene, s a golyó három centiméterre állt meg a szívtől. A merénylet utáni együttérzés légkörében a Kongresszus elfogadta az elnök terveit: harmincötmilliárd dollárral csökkentette a szövetségi költségvetést és 25%-kal a személyi jövedelemadót. Mérsékelt a nyereségadót, és könnyítette a vállalatok adóterheit.

Csak hogy Reagan már 1982 őszén kénytelen volt csökkenteni az adókedvezményeket, majd óvatos adóemelésbe kezdeni. Az 1982-ben kiteljesedő gazdasági válságot 1984-re sikerült leküzdeni. A 10,6%-os munkanélküliséget 1988-ra 5,5%-osra, a 13,5%-os inflációt pedig 4-6%-osra mérsékelték. A prosperitás azonban rendkívül egyenlőtlenül oszlott el, a leggazdagabbak jövedelme nagymértékben nőtt, míg a lakosság legszegényebb 30%-ának jövedelme csökkent. A nyomorban élők aránya valamelyest mégiscsak kisebbedett, 14-ről 12,8%-ra. Az államadósság azonban 914 milliárd dollárról 2700 milliárdra,

az éves deficit pedig 155 milliárdra emelkedett. Életrajzírói szerint ez az óriási államadósság tekinthető Reagan legnagyobb kudarcának.

Reagan távolról sem volt olyan konzervatív, ahogy ellenfelei állították: ő nevezett ki először nőt a Legfelsőbb Bíróság tagjává (1981), majd

politikai és választási megfontolásokból egyre több szociális programot mentesített a költségvetési megszorításoktól. A jobboldal bajnokából fokozatosan pragmatikus politikus lett. 1984-re negyvenöt kormányzati munkatársa okozott kisebb-nagyobb botrányokat. Reagan személyes népszerűsége azonban mit sem csökkent, ezért egy képviselő teflonelnökségnek nevezte el kormányzatát: minden lepergett róla!

A hidegháborút Reagan nem katonai és diplomáciai küzdelemnek tekintette, hanem eszmék és gazdasági rendszerek harcának. Nem kordában tartani kívánta a Szovjetuniót – amelyet „a Gonosz birodalmának” nevezett 1983-ban –, és nem üzletelni akart vele, hanem megváltoztatni a természetét. Azt hirdette, hogy a nyugati szövetség erős marad, „a szabadság és demokrácia előretörése pedig a történelem szemétdombjára juttatja a marxizmus-leninizmust”. A tudós történészek és közgazdászok kigúnyolták az elnököt, s csak megvetéssel beszéltek lázálmairól.

Kormányára a világ több országában támogatta a kommunistaellenes fegyveres erő-

ket. Nem akarta eltérni, hogy a szovjetek és a kubaik egy újabb amerikai államra terjesszék ki a befolyásukat, ezért a kommunistabarát erők államcsínyre miatt 1983. október 25-én az amerikai hadsereg rövid időre megszállta Grenadát. 1983-ban elindította a stratégiai védelmi kezdeményezés (közkeletű nevén: csilagháború) programját. Eszerint a nukleáris energiával működő lézérágyú az űrből semmisítenék meg az Egyesült Államok felé kilőtt rakétákat. Ezzel a szovjet vezetőket olyan drága fegyverkezési versenyre kényszerítette, amelyben csak veszteséget szenvedhettek.

Reagan az 1984-es választáson minden idők egyik legnagyobb arányú győzelmét aratta. Második elnöki időszakában főleg külpolitikai problémákkal foglalkozott. A terrorizmusra adott válaszként amerikai repülőgépek légitámadást intéztek Tripoli és Bengházi ellen (1986), majd amerikai hadihajók kezdték kísérni az iráni-iraki háború által veszélyeztetett Perzsa-öbölben közlekedő kuvaiti tankereket (1987).

A szovjet-amerikai kapcsolatok – minden konfliktus ellenére – rohamosan javultak. Reagan négy alkalommal találkozott Mihail Gorbacsov szovjet első titkárral. 1985 novemberében Genfben egyezményeket írtak alá a tudományos és kulturális kapcsolatokról, hangsúlyozták békés szándékaikat, s megegyeztek az atomfegyverekről folytatott tárgyalások gyorsításáról. 1986 októberében a reykjavíki csúcstalálkozó már nem volt ennyire sikeres.

1987-ben a berlini Brandenburi-kapunál tartotta legemlékezetesebb szónoklatát, melynek fő mondanivalóját így fogalmazta meg Kelet-Európa számára. „A kommunista világban csak kudarcokat, technológiai elmaradottságot és csökkenő színvonalat látunk. [...] A Szovjetunió még ma sem képes táp-

lálni önmagát. [...] A szovjetek csak egyet tehetnek, amivel drámai módon előmozdíthatják a szabadság és béke ügyét. Gorbacsov főtítkár, ha békét akar, ha azt akarja, hogy fellendüljön a Szovjetunió és Kelet-Európa, ha szabadságot kíván, jöjjön ide e kapuhoz! Gorbacsov úr, nyissa meg e kaput! Gorbacsov úr! Döntse le e falat!”

Gorbacsov és Reagan harmadik, washingtoni csúcstalálkozója 1987 decemberében korszakalkotó eseménnyel zárult: aláírták a közepes és rövid hatótávolságú rakéták leszereléséről szóló egyezményt. Ezzel jelentős lépést tettek a hidegháború korszakának lezárása felé. Gorbacsov rávette Vietnamban és Kubán, hogy vonják ki csapataikat Kambodzsából, illetve Angolából, majd a szovjetek is visszavonultak Afganisztánból. A negyedik, moszkvai találkozón (1988. május-június) abban is megegyeztek, hogy huszonnégy órával előre jelzik minden tengeri vagy szárazföldi ballisztikus rakéta kilövését.

1986 végén kiderült, hogy a kormány egyes tisztviselői fegyvereket adtak el Iránnak, abban reménykedve, hogy ezért az Iránnal kapcsolatban álló libanoni terroristák szabadon bocsátják az amerikai túszoikat, a kapott pénzből pedig a nicaraguai „kontrákat” támogatták. Nem lehetett megállapítani, hogy Reagan tudott-e az ügyről, népszerűsége azonban továbbra is töretlen maradt.

Utódja beiktatása után Reagan kaliforniai birtokára vonult vissza. Amikor Alzheimer-kórja miatt 1994 végén elbúcsúzott az amerikai társadalomtól, utolsó üzenetéből is az amerikai álomba vetett hite csendült ki: „Én most megkezdem az utazást, amely életem naplementéje felé vezet. De tudom, hogy Amerikára mindig a fényes hajnal ragyog. Köszönöm, barátaim! Isten áldása kísérjen benneteket!” ♦